

ds. Joep Dubbink

Schriftlezing: 1 Samuël 16:1-13

Gemeente van onze heer,

De bijbel maakt soms nogal wat werk van de introductie van een nieuwe hoofdpersoon. Van Mozes en Jezus horen we allebei al vanaf hun geboorte bijzondere verhalen. David, ook zo'n groot personage in de bijbel, volgen wij niet vanaf zijn geboorte, maar evengoed krijgt ook hij een introductie die er wezen mag. Maar die heeft een aanloop.

Er is een nieuwe koning nodig in Israël. De eerste koning, Saul, heeft het verbruid. Hoe dat precies zit, dat laat ik liggen voor de leerhuisavond volgende week dinsdag. Maar in elk geval, Saul functioneert niet en er is dringend behoefte aan een nieuwe koning.

Samuël, die veelzijdige godsknecht – is hij nou Rechter, profeet, of priester, van alles een beetje? – die heeft ooit Saul gezalft tot koning. Maar hij krijgt vrij hardhandig te horen dat hij niet langer moet treuren om diens teloorgang, maar zich op de toekomst moet richten. Hij moet de nieuwe koning zalven. Daar heeft 'ie geen zin in, en dat kun je snappen: een nieuwe koning betekent automatisch een bedreiging voor de oude, en dat is levensgevaarlijk. Maar God doet hem een truc aan de hand: een offermaaltijd als een *cover-up* voor het zalven van een nieuwe koning!

Dat is wat: liturgie die een relatie heeft tot het echte leven! Maar ja, dan zitten er meteen vragen aan vast: kan dat wel, offeren als smoesje voor een politieke verzetsdaad? Zoals zo vaak hebben wij meer morele scrupules dan de Eeuwige, onze God: voor Hem telt het doel. Ik herinner me dat er vragen waren bij het gebruik van een doorgaande eredienst in de Bethelkerk in Den Haag, begin dit jaar, om uitzetting van een Armeense familie te voorkomen. Kan dat wel, is de eredienst niet te heilig en mag je wel die wel zo, als actiemiddel, inzetten? Het antwoord lijkt me hier gegeven: het gaat om het doel.

Samuël moet ervoor naar Betlehem. Betlehem wordt vanaf dit moment de plek van het goede koningschap, de plek waar een alternatief geboden wordt voor het vastgelopen koningschap van – in dit geval – Saul. Hier, in het geheim, begint een tegenactie. En vaak als profeten iets nieuws aankondigden, dan werd aangehaakt bij deze traditie; lees Micha (5:1-3), lees het begin van het Matteüs- of Lucasevangelie, je snapt waarom Jezus in Betlehem moest worden geboren.

Dat gaat tegen de stroom in. De oudsten in Betlehem zien de bui al hangen: Samuel is niet bepaald welkom. Die man is niet zomaar een godsmann, maar iemand zich serieus in het maatschappelijk debat mengt; die heeft namens God de koning aangezegd dat het gedaan is met zijn koningschap, en daarmee is hij een soort oppositieleider geworden. Samuel weet de oudsten enigszins gerust te stellen, hij zet ze aan het werk om zichzelf ritueel te reinigen en begeeft zich intussen naar het huis van Isai, waar hij die nieuwe koning moet zien te vinden.

En dan komt dat sprekende ritueel van die broers, die de een na de ander voorbij paraderen, en waarbij Samuël over de ene na de andere te horen krijgt: 'Nee, deze is het niet', 'Nee, niet verkoren, niet geschikt'. Hoewel het allemaal flinke jongens lijken te zijn, zie je dat spotje in beeld van de landmacht: Geschikt? Nee, ongeschikt! En dan zijn de zonen op, alle zeven. Tenminste, ja gut, o ga, er is er nog wel één, de Benjamin van de familie, het nakomertje, die past wat op de schapen. Nou ja, laat maar halen. Heel vaak in de bijbel is het de jongste waar Gods gunst naar uitgaat, die moet het

wezen: Abels offer wordt aanvaard, niet dat van Kain; Jakob is 't, niet Esau. 't Is ook een literair motief geworden, denk aan Assepoester. Hier wordt dat uitvergroet tot zevenvoud.

Bij *Meelezen op maandag* worden soms slimme vragen gesteld. Maandag vroeg iemand: Als God nou al weet dat het David moet zijn, dan had hij Samuël toch ook wel wat duidelijker instructies kunnen geven, en hem meteen naar de jongste kunnen laten vragen? Had een hoop tijd en frustratie gescheeld. Dus vroegen we ons af: is dit ritueel van die zeven gepasseerde broers nou bedoeld voor Samuel, of voor die broers en die vader? En wat moeten ze eigenlijk leren? Mag u even over nadenken.

Wat staat er nu precies? Dat je niet op het uiterlijk moet letten? Maar David is achteraf best een knappe jongen, niet bepaald standaard maar rossig, en 'aangenaam om te zien'. Waar gaat het om?

Even een aanloopje. Iemand vertelde me een tijd geleden dat in het ziekenhuis een Cochlear implantaat nog iets bijzonders was – het is een apparaatje dat geluid rechtstreeks naar je hersens transporteert, als je oren niet goed werken, een klein wonder – maar je mag er niet mee door bepaalde scanapparaten. De verpleegkundige wist even niet hoe dat zat en zei: 'O, dat is toch voor uw hart?' waarop een van de aanwezigen heel ad rem opmerkte: 'Ja! Want *echt horen doe je met je hart!*' Wondermooi.

Echt zien doe je ook met je hart. En nu steekt het nauw: als u uw eigen bijbel openslaat, dan vindt u dat vers waar het om draait net iets anders geformuleerd. Dan staat er 'De mens kijkt naar het uiterlijk, maar God ziet het hart aan'. Maar als je goed leest staat er: De mens kijkt *met de ogen*, maar God kijkt *met het hart*. Dat is iets lastiger voor te stellen, want dat God 'met het hart' ziet, *zijn* hart dus, dat betekent dat de Eeuwige nogal mensvormig wordt voorgesteld. Beeldspraak natuurlijk, maar wel treffend: *God ziet met het hart*, hart niet alleen als de plek van je emoties maar eigenlijk van je hele inzicht, je oordeelsvermogen, je diepere zintuigen. God 'ziet' met heel wat meer dan ogen die snel verblind zijn door wat groot, machtig, krachtig *lijkt*. Hij doorziet, hij kent ons, hij weet wat hij aan ons heeft. En wij worden opgeroepen zijn blikrichting te volgen, en te zien waar het werkelijk om te doen is. Bijvoorbeeld de kleine te zien, die niet veel voor lijkt te stellen maar onvermoede talenten heeft, onvermoede inhoud, gaven, capaciteiten. *Wij* – zeg ik. Want ik denk dat de verteller dit niet zo neerzet voor Samuël of voor Davids vader en broers, maar voor ons. Wij mogen dit ervan leren, om achter de Heer aan met het hart te leren zien.

Zo wordt het David. En zo wordt hij gezalfd, maar te midden van zijn broeders – de 'eerste onder zijn gelijken', geroepen tot een taak zonder dat de anderen afgeserveerd worden. David kan het niet alleen, en één van zijn sterke punten is, dat hij mensen zover krijgt dat ze hem helpen, voor hem instaan.

Maar het gekke is, ik heb het nu over David gehad, want hoe moet ik anders over hem praten, maar tot op dit moment, tot aan zijn zalving, is voor de lezer van het verhaal zijn naam nog niet genoemd. Wonderlijk! Israël heeft een nieuw-gezalfd koning, en wij als lezers weten zijn naam nog niet eens. Want dat moment heeft de verteller met grote zorgvuldigheid bewaard tot de regel erna, als 'de Geest van God vaardig wordt over ... *David*.' Zijn naam wordt voor het eerst genoemd in één adem met die van de Geest van God – want daar zal hij het van moeten hebben.

* * *

De doop is ook liturgie die een relatie heeft tot het echte leven. Dat zijn niet zomaar woorden, daar gebeurt wat! Jullie komen ervoor, en jullie nemen familie en vrienden mee, want het stelt wat voor! Maar wat? Protestanten hebben wat ingebouwde huiver voor rituelen; katholieken meer, die geloven in de realiteit van een gebaar, door woorden ondersteund.

Met de doop stel je een daad, in meerdere opzichten. Je laat zien dat geloof je iets doet, dat je samen met je kinderen erbij wilt horen, bij die gemeenschap die de naam van God noemt, die zich door Jezus gegrepen weet, die zich door de Geest laat inspireren. Dat is één. En door je *kind* te laten dopen zeg je iets over het kleine en het zwakke, dat er toch mag wezen. Wij worden door God niet pas aanvaard als we verstandig, weloverwogen tot een beslissing gekomen zijn, niet pas als wij Hem kiezen tot onze God. Die beweging van ons naar God toe wordt voorafgegaan door zijn beweging van Hem uit naar ons toe. Hij *ziet iets in ons* – zoals hij onder de zonen van Isai wel een koning zag, zo ziet hij in elk van ons ook iets – en dat mag eruit komen.

Sommigen van u hebben weleens opgemerkt, dat wij hier in doopdiensten de ouders pas om de doopgelofte vragen *na* de doop van het kind, en dat is geen slordigheid: eerst viëren we dat God dit kind zijn gezicht toewendt; dan komen onze beloften als een poging, iets van een antwoord te geven.

Met Davids zalving is iets gebeurd, zo vertelt het verhaal – al is dat vooralsnog totaal niet zichtbaar. David slaagt erin, toe te leven naar zijn bestemming, allerm minst zonder fouten of zonden, wel met een hart voor Gods zaak. Als straks de naam van jullie dochter in één adem genoemd wordt met die van de Vader, de Zoon en de Geest, ‘gebeurt’ daar dan iets? Niet, als je bedoelt dat het magische bescherming zou bieden tegen tegenslag; *ja*, als je het wil geloven, en je kind in geloof vertelt, en het achteraf, zo hopen wij, haar weg gaat zien als een spoor met God.

En dat, dat ‘ja’ van God dat je met je eigen ‘ja’ bevestigt, dat wens ik jullie, maar ook ieder van ons, van harte toe!

Amen.